

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
PEDRO CRUZ VILLALÓN
prednesené 19. decembra 2012¹

Vec C-478/11 P

Laurent Gbagbo

proti

Rade Európskej únie

Vec C-479/11 P

Katinan Justin Koné

proti

Rade Európskej únie

Vec C-480/11 P

Akissi Danièle Boni-Claverie

proti

Rade Európskej únie

Vec C-481/11 P

Alcide Djédjéproti

Rade Európskej únie

Vec C-482/11 P

Affi Pascal N'Guessan

proti

Rade Európskej únie

„Odvolanie — Osobitné obmedzujúce opatrenia prijaté voči určitým osobám a subjektom v dôsledku situácie na Pobreží Slonoviny — Zmrazenie finančných prostriedkov — Vstup na územie Únie — Absencia individuálneho oznámenia uvedených opatrení — Prístup k súdom — Lehota — Články 111 a 113 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu — Článok 47 Charty základných práv“

1. V kontexte piatich odvolaní proti piatim uzneseniam Všeobecného súdu, ktorými sa ako neprípustné odmietajú žaloby podané dotknutými osobami proti určitým opatreniam prijatým Radou v rámci procesu obnovy mieru a bezpečnosti v regióne Pobrežia Slonoviny pod dohľadom Bezpečnostnej rady OSN, má Súdny dvor príležitosť opätovne potvrdiť vlastnú judikatúru týkajúcu sa práva na účinnú súdnu ochranu, ktorú zaručuje Únia v súvislosti s aktmi inštitúcií, ktoré zavádzajú takýto typ opatrení.

2. Na rozdiel od vecí, v ktorých boli vyhlásené rozsudky z 3. septembra 2008, Kadi a Al Barakaat International Foundation/Rada a Komisia², a zo 16. novembra 2011, Bank Melli Iran/Rada³, vo veciach samých sa Súdnemu dvoru nenavrhuje rozhodnúť o zákonnosti rozhodnutí, na základe ktorých boli voči žalobcom prijaté určité obmedzujúce opatrenia, ale o súlade uznesení Všeobecného súdu, ktoré sa týkali neprípustnosti ich žalôb podaných proti takýmto opatreniam, s právom.

¹ — Jazyk prednesu: španielčina.

² — Spojené veci C-402/05 P a C-415/05 P, Zb. s. I-6351.

³ — Vec C-548/09 P, Zb. s. I-11381.

3. Podľa môjho názoru žalobcovia vzhľadom na mimoriadne okolnosti prípadu mali mať možnosť predniesť pred Všeobecným súdom vlastné protichodné tvrdenia v súvislosti s okamihu, keď sa dozvedeli o opatreniach, ktoré sa ich týkajú, pokiaľ ide o prípadné okolnosti vyššej moci, v súlade s ustanoveniami článku 113 rokovacieho poriadku tohto súdu; okrem toho sa malo vyhovieť druhému žalobnému dôvodu, ktorý sa opätovne uvádza v predmetných odvolaniach. Inými slovami, domnievam sa, že za daných okolností sa Všeobecný súd tým, že uvedené žaloby odmietol *ex offio* ako „zjavne“ oneskorené v zmysle článku 111 uvedeného rokovacieho poriadku len na základe návrhov na začatie konania, dopustil nesprávneho právneho posúdenia.

I – Skutkový stav a právny rámec

4. Rezolúciou č. 1572 (2004) z 15. novembra 2004 sa Bezpečnostná rada OSN (ďalej len „Bezpečnostná rada“), konajúc v zmysle kapitoly VII Charty OSN a so zreteľom na vnútornú situáciu Pobrežia Slonoviny ohrozujúcu mier a bezpečnosť v tomto regióne, rozhodla zaviesť určité obmedzujúce opatrenia (zákaz cestovania a zmrazenie finančných prostriedkov, finančných aktív a hospodárskych zdrojov), pokiaľ ide o osoby a inštitúcie určené výborom zriadeným rezolúciou na tento účel (ďalej len „sankčný výbor“).

5. Od 13. decembra 2004 nasledovala celá séria uznesení Únie zameraných na uplatňovanie tejto rezolúcie Bezpečnostnej rady.⁴

6. Vzhľadom na to, že OSN uznala zvolenie Allasanea Ouattaru za prezidenta Republiky Pobrežia Slonoviny vo voľbách, ktoré v tejto krajine prebehli od 31. októbra do 28. novembra 2010, Európska rada vyzvala 17. decembra 2010 všetky civilné a vojenské orgány Pobrežia Slonoviny, aby sa podriadili autorite prezidenta Ouattaru, čím sa potvrdí právomoc Únie prijímať sankčné opatrenia voči tým, ktorí nebudú rešpektovať vôľu ľudu.

7. Dňa 22. decembra 2010 Rada s cieľom zaviesť obmedzujúce opatrenia voči určitým osobám, ktoré, hoci ich Bezpečnostná rada alebo sankčný výbor zatiaľ neoznačili, maria mierový a národný zmierovací proces na Pobreží Slonoviny a predovšetkým ohrozujú úspešné završenie volebného procesu, prijala rozhodnutie 2010/801/SZBP⁵, prostredníctvom ktorého boli – pokiaľ je to relevantné v tejto veci – do zoznamu osôb, na ktoré sa vzťahujú obmedzujúce opatrenia, zaradené mená dvoch osôb, ktoré sú odvolateľmi v tejto veci.

8. Rozhodnutím 2010/801 bol predovšetkým zmenený článok 4 ods. 1 rozhodnutia 2010/656, podľa ktorého:

„1. Členské štáty prijímajú potrebné opatrenia na zabránenie vstupu na svoje územia, ako aj prechodu cez ne:

- a) osobám uvedeným v prílohe I a určeným sankčným výborom...;
- b) osobám uvedeným v prílohe II, ktoré sa neuvádzajú na zozname v prílohe I a ktoré bránia mieru a národnému zmiereniu, a najmä ohrozujú úspešné završenie volebného procesu.“

4 — Prostredníctvom spoločnej pozície Rady 2004/852/SZBP z 13. decembra 2004 o obmedzujúcich opatreniach voči Pobrežiu Slonoviny (Ú. v. EÚ L 368, s. 50) nariadila Rada vykonávanie opatrení prijatých v rezolúcii Bezpečnostnej rady č. 1572 (2004) vrátane zmrazenia finančných prostriedkov a hospodárskych zdrojov osôb, ktoré podľa príslušného sankčného výboru OSN predstavujú hrozbu pre mierový proces a národné zmierenie na Pobreží Slonoviny. S cieľom zaviesť opatrenia opísané v spoločnej pozícii 2004/852 prijala Rada nariadenie (ES) č. 560/2005 z 12. apríla 2005, ktorým sa ukladajú určité osobitné obmedzujúce opatrenia namierené proti určitým osobám a subjektom v dôsledku situácie na Pobreží Slonoviny (Ú. v. EÚ L 95, s. 1). Spoločná pozícia 2004/852 bola naposledy predĺžená a zmenená a doplnená spoločnou pozíciou Rady 2008/873/SZBP z 18. novembra 2008, ktorou sa obnovujú obmedzujúce opatrenia voči Pobrežiu Slonoviny (Ú. v. EÚ L 308, s. 52), a neskôr bola zrušená a nahradená rozhodnutím Rady 2010/656/SZBP z 29. októbra 2010, ktorým sa obnovujú obmedzujúce opatrenia voči Pobrežiu Slonoviny (Ú. v. EÚ L 285, s. 28).

5 — Rozhodnutie z 22. decembra 2010, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie 2010/656 (Ú. v. EÚ L 341, s. 45).

9. Medzi menami zaradenými na základe rozhodnutia 2010/801 do zoznamu v prílohe II rozhodnutia 2010/656 sa nachádzajú tieto mená so spresňujúcimi informáciami:

„1. Pascal Affi N’Guessan. Narodený 1. januára 1953 v Bouadikre... Generálny tajomník Ľudového frontu Pobrežia Slonoviny (Front Populaire Ivoirien – FPI), bývalý predseda vlády. Zaujíma radikálne pozície a aktívne dezinformuje. Podnecuje násilie.

...

13. Laurent Gbagbo. Narodený 31. mája 1945 v Gagnoe. Vydáva sa za prezidenta republiky.“

10. Rozhodnutím 2011/17/SZBP⁶ sa so zreteľom na závažnosť situácie na Pobreží Slonoviny opätovne zmenilo a doplnilo rozhodnutie 2010/656 s cieľom zaradiť do zoznamu v prílohe II rozhodnutia 2010/656 nové mená. Pokiaľ ide o toto konanie, zaradené doň boli tieto mená:

„17. Danièle Boni Claverie (štátna príslušníčka Francúzska a Pobrežia Slonoviny). Vydáva sa za ministerku pre ženy, rodinu a deti. Účasť v nezákonnej vláde Laurenta Gbagba.

...

27. Koné Katina Justin. Vydáva sa za ministra rozpočtu. Účasť v nezákonnej vláde Laurenta Gbagba.“

11. Dňa 14. januára 2011 bolo rozhodnutie 2010/656 znovu zmenené a doplnené rozhodnutím 2011/18/SZBP⁷, ktorým sa zaviedli doplňujúce obmedzujúce opatrenia, najmä zmrazenie finančných prostriedkov osobám zaradeným do zoznamu v prílohe II, ktorá bola takisto zmenená a doplnená. Na základe tohto rozhodnutia bol prepracovaný článok 5 ods. 1 a 2 rozhodnutia 2010/656, a to takto:

„1. Všetky finančné prostriedky a hospodárske zdroje vo vlastníctve alebo pod priamou alebo nepriamou kontrolou:

- a) osôb uvedených v prílohe I určených sankčným výborom a uvedených v článku 4 ods. 1 písm. a) alebo v držbe subjektov, ktoré vlastnia alebo priamo či nepriamo kontrolujú tieto určené osoby alebo subjekty alebo akákoľvek osoba konajúca v ich mene alebo na ich príkaz, ako určí sankčný výbor;
- b) osôb alebo subjektov uvedených v prílohe II, ktoré sa neuvádzajú na zozname v prílohe I a ktoré bránia procesu mieru a národného zmierenia a najmä ohrozujú úspešné završenie volebného procesu, alebo v držbe subjektov, ktoré vlastnia alebo priamo či nepriamo kontrolujú tieto osoby alebo subjekty alebo akákoľvek osoba konajúca v ich mene alebo na ich príkaz,

sa zmrazia.

2. Osobám alebo subjektom uvedeným v odseku 1 ani v ich prospech sa nedajú priamo ani nepriamo k dispozícii žiadne finančné prostriedky, finančné aktíva ani hospodárske zdroje.“

6 — Rozhodnutie Rady z 11. januára 2011, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie 2010/656 (Ú. v. EÚ L 11, s. 31).

7 — Rozhodnutie Rady zo 14. januára 2011, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie 2010/656 (Ú. v. EÚ L 11, s. 36).

12. V ten istý deň, čiže 14. januára 2011, Rada s cieľom zabezpečiť súlad s procesom zmeny a doplnenia a revízie príloh I a II rozhodnutia 2010/656 prijala nariadenie (EÚ) č. 25/2011⁸, pričom článok 2 nariadenia č. 560/2005 bol zmenený a doplnený takto:

„1. Všetky finančné prostriedky a hospodárske zdroje, ktoré patria fyzickým alebo právnickým osobám, subjektom alebo orgánom vymenovaným v prílohe I alebo v prílohe IA, alebo sú v ich vlastníctve, držbe alebo pod ich kontrolou, sa zmrazia.

2. Žiadne finančné prostriedky ani hospodárske zdroje sa nesmú priamo ani nepriamo sprístupniť fyzickým alebo právnickým osobám, subjektom alebo orgánom uvedeným v prílohe I alebo v prílohe IA ani v ich prospech.

3. Zakazuje sa vedomá a úmyselná účasť na činnostiach, ktorých predmetom alebo dôsledkom je priame alebo nepriame obchádzanie opatrení uvedených v odsekoch 1 a 2.

4. Príloha I obsahuje zoznam fyzických alebo právnických osôb, subjektov a orgánov, na ktoré sa vzťahuje článok 5 ods. 1 písm. a) rozhodnutia 2010/656/SZBP v znení zmien a doplnení.

5. Príloha IA obsahuje zoznam fyzických alebo právnických osôb, subjektov a orgánov, na ktoré sa vzťahuje článok 5 ods. 1 písm. b) rozhodnutia 2010/656/SZBP v znení zmien a doplnení.“

13. Pokiaľ ide o P. A. N'Guessana, L. Gbagba, K. J. Koného a D. Boniovú Claverieovú, ich mená sa ponechali na zozname v prílohe II rozhodnutia 2010/656 a zaradili sa do zoznamu v prílohe I A nariadenia č. 560/2005.

14. Bezpečnostná rada prijala 30. marca 2011 rezolúciu č. 1975 (2011), kde sa v prílohe I uvádzajú mená osôb, ktoré bránili mieru a národnému zmiereniu na Pobreží Slonoviny, ako aj opatreniam OSN a iných medzinárodných subjektov v tejto krajine a ktoré sa dopustili závažného porušovania ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva. V tejto prílohe sa uvádzajú tieto mená odvolateľov v konaní vo veci samej: L. Gbagbo, P. A. N'Guessan a A. Djédjé.

15. Rada 6. apríla 2011 prijala v tejto oblasti dve nové rozhodnutia. Ide jednak o rozhodnutie 2011/221/SZBP⁹, ktorým sa opätovne zmenilo a doplnilo rozhodnutie 2010/656, a jednak nariadenie (EÚ) č. 330/2011¹⁰, ktoré takisto zmenilo a doplnilo nariadenie č. 560/2005. Prostredníctvom týchto dvoch aktov sa zaviedli doplnujúce obmedzujúce opatrenia a zmenili sa a doplnili sa zoznamy uvedené v prílohách I a II rozhodnutia 2010/656 a v prílohách I a I A nariadenia č. 560/2005.

16. Na základe týchto zmien a doplnení boli L. Gbagbo a P. A. N'Guessan vyradení zo zoznamu v prílohe II rozhodnutia 2010/656 a zaradení do zoznamu v jeho prílohe I. A. Djédjé bol zaradený do prílohy I tohto rozhodnutia s týmto spresnením: „Blízky poradca pána Gbagbu: účasť v nezákonnej vláde pána Gbagbu, marenie procesu mieru a uzmierenia, verejné podnecovanie k nenávisti a násiliu.“

17. V článku 7 rozhodnutia 2010/656 v konečnom znení¹¹ sa uvádza:

„1. V prípade, že Bezpečnostná rada alebo sankčný výbor určí určitú osobu alebo subjekt, zaradí Rada túto osobu alebo subjekt do zoznamu v prílohe I.

2. Ak Rada rozhodne, že na určitú osobu alebo subjekt sa začnú uplatňovať opatrenia uvedené v článku 4 ods. 1 písm. b), vykoná v prílohe II príslušné zmeny a doplnenia.

8 — Nariadenie, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie č. 560/2005 (Ú. v. EÚ L 11, s. 1).

9 — Rozhodnutie, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie 2010/656 (Ú. v. EÚ L 93, s. 20).

10 — Nariadenie, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie č. 560/2005 (Ú. v. EÚ L 93, s. 10).

11 — Rozhodnutie 2010/801.

3. Rada oznámi svoje rozhodnutie dotknutej osobe alebo subjektu, vrátane dôvodov zaradenia do zoznamu, a to buď priamo, ak je ich adresa známa, alebo prostredníctvom uverejnenia oznámenia a poskytne tak dotknutej osobe alebo subjektu možnosť predložiť pripomienky.

4. Ak sa predložia pripomienky alebo zásadné nové dôkazy, Rada preskúma svoje rozhodnutie a príslušným spôsobom informuje dotknutú osobu alebo subjekt.“

18. V článku 11a ods. 3 nariadenia č. 560/2005 v konečnom znení¹² sa uvádza:

„Rada dotknutej fyzickej alebo právnickej osobe, subjektu alebo orgánu, na ktoré sa vzťahujú odseky 1 a 2, oznámi svoje rozhodnutie vrátane dôvodov zaradenia do zoznamu, a to buď priamo, v prípade, že je ich adresa známa, alebo prostredníctvom uverejnenia oznámenia, a poskytne tak dotknutej fyzickej alebo právnickej osobe, subjektu alebo orgánu možnosť predložiť pripomienky.“

19. V dňoch 28. decembra 2010, 18. januára 2011 a 7. apríla 2011 Rada uverejnila v úradnom vestníku oznámenie pre osoby, na ktoré sa vzťahujú obmedzujúce opatrenia stanovené v rozhodnutí 2010/656 a nariadení č. 560/2005.¹³

II – Konanie pred Všeobecným súdom a uznesenia napadnuté v odvolaniach

20. Žalobcovia (v súčasnom konaní odvolatelia) podali 7. júla 2011 na Všeobecnom súde žalobu o neplatnosť sporných ustanovení, ktoré sa ich týkajú,¹⁴ pričom na jednej strane poukázali jednak na porušenie ich práva na obhajobu a práva na účinný opravný prostriedok a jednak na porušenie práva vlastníť majetok a práva na slobodu pohybu.

21. Pokiaľ ide o včasnosť podania žalôb¹⁵, žalobcovia (v súčasnom konaní odvolatelia) tvrdili, že vzhľadom na to, že im napadnuté ustanovenia neboli oznámené, nemožno na nich uplatniť dvojmesačnú lehotu stanovenú v článku 263 ZFEÚ.

22. Všeobecný súd uzneseniami z 13. júla 2011 odmietol žaloby o neplatnosť z dôvodu, že boli podané oneskorene. Stručne povedané, podľa Všeobecného súdu sa v súlade s článkom 263 ZFEÚ a s článkom 102 ods. 1 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu mali tieto žaloby podať v lehote dvoch mesiacov, ktorá začala plynúť štrnástym dňom od uverejnenia napadnutých ustanovení v *Úradnom vestníku Európskej únie*. Žaloby bolo potrebné podať v tejto lehote, a to v závislosti od veci, o ktorú ide, do 8. apríla 2011 alebo do 1. júla 2011. Keďže všetky žaloby boli zaregistrované 7. júla 2011, v dôsledku toho museli byť odmietnuté ako neprípustné, čo platí tým viac vzhľadom na skutočnosť, že nikto zo žalobcov sa neodvolal na existenciu nepredvídateľných okolností alebo vyššej moci, ktorá by umožnila uplatnenie výnimky z lehoty stanovenej v článku 263 ZFEÚ.

III – Odvolania

23. Dňa 21. septembra 2011 odvolatelia podali proti uzneseniam Všeobecného súdu, ktorými sa ich žaloby vyhlasujú za neprípustné, samostatné odvolania na Súdny dvor.

12 — Nariadenie č. 25/2011.

13 — Ú. v. EÚ C 353, s. 11; Ú. v. EÚ C 14, s. 8, a Ú. v. EÚ C 108, s. 2 a 4, v tomto poradí.

14 — Tieto žaloby boli zaregistrované pod číslami T-348/11 až T-352/11.

15 — Body 42 a 43.

24. Odvolatelia uvádzajú na podporu svojich odvolaní dva odvolacie dôvody. Prvým odvolacím dôvodom vytýkajú Všeobecnému súdu, že sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že nezohľadnil vojnový stav, v ktorom sa nachádza Pobrežie Slonoviny, ako prípad vyššej moci. Druhým odvolacím dôvodom odvolatelia Všeobecnému súdu vytýkajú, že hoci im sporné právne akty neboli oznámené, Všeobecný súd, odvolávajúc sa na zásadu právnej istoty, na ich žaloby uplatnil riadnu lehotu na podanie žaloby, pričom vzal do úvahy len jej predĺženie z dôvodu vzdialenosti, čo viedlo k reštriktívnemu výkladu procesných pravidiel, ktorý je podľa odvolateľov prípustný len za normálnych okolností, a teda nikdy v takom prípade, o aký ide vo veci samej, keď sa dotknuté osoby nachádzajú mimo Únie v štáte, ktorý je vo vojnovom stave.

25. Odvolatelia subsidiárne tvrdia, že sporné akty musí zrušiť samotný Súdny dvor, keďže závažné porušovanie základných práv Komisiou je v rozpore s „európskym poriadkom“. Tvrdia preto, že Súdny dvor musí konštatovať, že rokovací poriadok porušuje zmluvy a Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „EDLP“) v rozsahu, v akom umožňuje stanoviť lehotu na uplatnenie práva žalobcov na podanie žaloby.

26. Navrhujú teda, aby Súdny dvor a) vyhlásil uznesenia Všeobecného súdu o neprípustnosti ich žalôb za neplatné, b) vrátil veci Všeobecnému súdu, aby mohli na tomto súde uplatniť svoje práva, a c) zaviazal Radu na náhradu trov konania.

IV – Konanie pred Súdnym dvorom

27. Rada sa zúčastnila na konaní a navrhla odvolanie zamietnuť.

28. Rada vo svojom vyjadrení k odvolaniu tvrdí, že pokiaľ ide o prvý odvolací dôvod, odvolatelia nevysvetlili, prečo nemali možnosť dozvedieť sa o právnom postupe Únie, ktorý predchádzal rozhodnutiu 2011/211, hoci prinajmenšom jeden z odvolateľov bol od decembra 2010 v Paríži zastúpený advokátom. Okrem toho vojnový stav, na ktorý sa odvolatelia odvolávajú, nemôže predstavovať prípad vyššej moci, pretože takýto stav vyvolali samotní odvolatelia tým, že odmietli odovzdať moc zvolenému prezidentovi.

29. Pokiaľ ide o druhý odvolací dôvod, Rada tvrdí, že odvolatelia nepreukázali, kedy sa dozvedeli o sporných aktoch ani aké dôvody im bránili napadnúť ich v marci a apríli 2011. Rada sa v každom prípade domnieva, že tieto sporné akty nebola povinná oznámiť osobne, keďže na rozdiel od veci, v ktorej sa rozhodlo už citovaným rozsudkom zo 16. novembra 2011, Bank Melli Iran, právna úprava uplatňovaná vo veci samej, t. j. rozhodnutie 2010/656, stanovuje možnosť oznámenia prostredníctvom úradného uverejnenia v prípade, ak nie je známa adresa dotknutej osoby.

30. Uznesením zo 14. decembra 2011 boli veci C-478/11 P až 482/11 P spojené a rozhodlo sa o zamietnutí ich prejednávania v skrátenom konaní podľa článku 62a ods. 1 prvého pododseku Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

31. Listom zo 16. februára 2012 Rada oznámila Súdnemu dvoru, že v zmysle vykonávacieho rozhodnutia Rady 2012/74/SZBP z 10. februára 2012¹⁶ bolo meno A.D. Boniovej Claverieovej odstránené zo zoznamu v prílohe II rozhodnutia 2010/656.

32. Súdny dvor rozhodol o otvorení ústnej časti konania a vyzval jednotlivých účastníkov konania, aby do 15. júna 2012 písomne odpovedali na dve písomné otázky týkajúce sa dátumu, keď sa odvolatelia „skutočne dozvedeli“ o sporných aktoch, a dôvodov, na základe ktorých Rada dospela k záveru, že ich nemohla osobne oznámiť. Po uplynutí stanovenej lehoty bola na Súdnom dvore zaregistrovaná len odpoveď Rady, v ktorej sa uvádzalo, že nepoznala adresy dotknutých osôb, a preto by vzhľadom na

16 — Vykonávacie rozhodnutie, ktorým sa uplatňuje rozhodnutie 2010/656 (Ú. v. EÚ L 38, s. 43).

chaotickú situáciu na Pobreží Slonoviny v marci a apríli 2011 bolo veľmi zložitým zabezpečiť doručenie oznámení príjemcom, a to aj v prípade, keby boli zaslané faxom alebo doporučené do ich kancelárie alebo na ich pracovisko, bez ohľadu na to, že prax Rady je v každom prípade vyhnúť sa zasielaniu oznámení adresovaných fyzickým osobám na ich služobné adresy.

33. Odvolateľom bola poskytnutá konečná lehota, v ktorej mohli odpovedať na otázku uvedenú v predchádzajúcom odseku a vyjadriť svoj úmysel zúčastniť sa na pojednávaní stanovenom na 26. júna 2012, a predseda Súdneho dvora následne so súhlasom sudcu spravodajcu a generálneho advokáta a po vypočutí Rady, ktorá nevzniesla námietku, vzhľadom na absenciu reakcie zo strany dotknutých subjektov uznesením z 21. júna 2012 zrušil verejné pojednávanie.

V – Posúdenie

A – Analýza

34. Treba pripomenúť, že odvolanie je založené na dvoch odvolacích dôvodoch. Prvý odvolací dôvod je založený na tom, že Všeobecný súd nezohľadnil, že vojnový stav, v ktorom sa údajne nachádzalo Pobrežie Slonoviny, predstavoval prípad vyššej moci, čo odvolateľom zabránilo v účinnom uplatnení svojho práva na podanie opravného prostriedku proti sporným aktom. V druhom odvolacom dôvode sa uvádza, že zásada právnej istoty nemôže odôvodniť na jednej strane uplatnenie riadnej lehoty na podanie žaloby predĺženej len z dôvodu vzdialenosti a na strane druhej neoznámenie týchto sporných aktov odvolateľom osobne.

35. Odvolatelia na základe týchto dvoch odvolacích dôvodov navrhujú vyhlásiť uznesenia o neprípustnosti žalôb za neplatné a vrátiť veci Všeobecnému súdu na nové konanie, aby pred ním mohli uplatniť svoje práva. Súdny dvor má rozhodnúť o týchto návrhoch, ako aj o návrhu zaviazat Radu na náhradu trov konania.

36. Podľa môjho názoru by sa nemal zohľadniť nejasný dodatočný odkaz uvedený v odvolaniach na porušovanie zmlúv a EDLP, ktoré sa prisudzuje rokovaciemu poriadku. V odvolaniach sa doslovne uvádza¹⁷: „Subsidiárne [navrhujem] zrušenie právnych aktov z dôvodu závažného porušenia základných práv a slobôd.“

37. Táto výhrada formulovaná proti právnym aktom, na základe ktorých boli prijaté obmedzujúce opatrenia týkajúce sa odvolateľov, však v uvedených žalobách nebola formálne navrhnutá s cieľom preskúmať platnosť týchto právnych aktov a prípadne ich vyhlásiť za neplatné. Práve naopak, odvolatelia opakovane konštatovali, že tieto „právne akty“ porušujú práva a slobody, a dospeli k záveru, že „v dôsledku toho Súdny dvor musí konštatovať, že rokovací poriadok porušuje zmluvy... a dohovor..., takže ho nie je možné uplatniť...“ (bod 97 odvolaní). Údajné porušovanie práv sa tak nevzťahuje na právne akty Rady napadnuté na Všeobecnom súde, ale na samotný rokovací poriadok, ktorý umožňuje napadnúť tieto právne akty len v stanovenej lehote. V skutočnosti sa porušovanie práv neprisudzuje samotnému rokovaciemu poriadku, ale jeho uplatňovaniu vo veciach samých.

38. Preto chýba dostatočný minimálny základ na pochopenie, či sa spochybňuje platnosť rokovacieho poriadku alebo či odvolatelia žiadajú, aby Súdny dvor nad rámec rozhodovania o platnosti uznesení o neprípustnosti žalôb rozhodol aj o otázke, ktorú nebolo možné prejednať pred Všeobecným súdom. V tomto zmysle musí byť na tento účel rozhodujúce presné znenie návrhov uvedených v odvolaniach, pričom sa medzi ne zahrnú len tie, ktoré sa týkajú zrušenia napadnutých uznesení a ich vrátenia Všeobecnému súdu na opätovné rozhodnutie vo veci.

17 — Bod 95 odvolania C-478/11 P, bod 93 odvolania C-479/11 P a bod 92 odvolaní C-480/11 P, C-481/11 P a C-482/11 P.

39. Celkom odlišnou otázkou je, či Súdny dvor môže na základe článku 61 rokovacieho poriadku rozhodnúť o platnosti sporných opatrení už v tomto konaní. Je zjavné, že touto otázkou sa môžem zaoberať až po oboznámení sa s výhradami uvedenými proti rozhodnutiam, ktoré zabránili tomu, aby takéto preskúmanie platnosti uskutočnil samotný Všeobecný súd.

40. Pri vymedzení predmetu tohto konania začnem tým, že najprv vysvetlím, ktorý prístup je podľa môjho názoru najvhodnejší na posúdenie otázok predložených v týchto konaniach.

41. Keďže predmetom tohto konania, ako som už spomenul, nie je súlad opatrení, ktoré prijala Rada proti odvolateľom, s právom, ale správnosť postupu Všeobecného súdu, ktorý zamietol žaloby podané proti uvedeným opatreniam, mohlo by sa zdať, že o sporných opatreniach v zásade už nemožno nič povedať. Tak to však nie je. Ako som už uviedol vyššie, druhý odvolací dôvod, na ktorom sú tieto žaloby založené, treba zohľadniť v dôsledku osobitných, ak nie priam mimoriadnych okolností, za ktorých došlo k prijatiu sporných opatrení.

42. V prvom rade treba preto určiť povahu, obsah a rozsah sporných opatrení s cieľom objasniť, akým spôsobom a do akej miery majú vplyv na práva odvolateľov. Od toho závisia formálne a materiálne požiadavky týkajúce sa oznamovania takýchto opatrení osobám, ktorých sa konkrétne týkajú.

43. Ak by bolo potrebné, ako sa domnievam, dospieť k záveru, že sporné opatrenia musia byť vzhľadom na ich obsah dotknutým osobám oznámené osobne, mala by sa následne zodpovedať otázka, či boli vzhľadom na okolnosti prípadu prípustné aj iné formy oznámenia.

44. Ak sa dospeje k záveru, že právo Únie v určitých prípadoch pripúšťa alternatívne formy oznámenia, mala by sa preskúmať otázka lehoty stanovenej na napadnutie opatrení, ktoré sa takýmto spôsobom oznámili. V takomto prípade by bolo potrebné analyzovať, kedy začína takáto lehota plynúť, a najmä či sa v predmetnom prípade vyskytli okolnosti, ktoré bránili jej bežnému plynutiu, konkrétne vyššia moc.

45. Zdôrazňujem, že na základe vyššie uvedených skutočností nemám v úmysle zaujať stanovisko ku konaniu Rady, ale mienim len poukázať na to, že otázka lehoty poskytnutej na napadnutie jej opatrení na Všeobecnom súde nie je taká jednoduchá, ako sa Rade zdalo, a preto nemožno hovoriť o prípade „zjavnej“ neprípustnosti.

B – Povaha, obsah a rozsah sporných opatrení. Potreba osobného oznámenia

46. Ako už bolo uvedené, opatrenia prijaté voči odvolateľom zahŕňajú zákaz vstupu na územie členských štátov alebo zákaz tranzitu cez tieto štáty a zmrazenie všetkých finančných prostriedkov a ostatných hospodárskych zdrojov, ktoré vlastní alebo ktoré v Európskej únii priamo či nepriamo kontrolujú.

47. Netreba ani hovoriť, že ide o opatrenia, ktoré majú prinajmenšom a *prima facie* vplyv na základné právo odvolateľov – právo vlastníť majetok, ktoré „všetkým osobám“ zaručuje článok 17 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“)¹⁸, bez ohľadu na to, že môžu mať vplyv aj na ostatné práva a právne záujmy.

48. Vo veci samej je obzvlášť relevantné, že ide navyše o opatrenia prijaté bez uskutočnenia konania, bez vypočutia dotknutých osôb a bez akejkoľvek možnosti napadnúť ich účinnosť. Bezpochyby nesmie chýbať ani odôvodnenie takéhoto urýchleného konania v rámci medzinárodných operácií zameraných na zachovanie alebo obnovenie mieru a stability v regiónoch, v ktorých môžu byť ohrozené

18 — Podľa ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva na základe rozsudku zo 7. decembra 1976, *Handyside v. Spojené kráľovstvo* (žaloba č. 5493/72), bod 62, sú opatrenia brániace vlastníčkovi dočasne využívať svoj majetok uvedené v článku 1 ods. 2 protokolu č. 1 k EDLP.

najzákladnejšie práva osôb. Z tohto dôvodu nemožno odhliadnuť od skutočnosti, že vzhľadom na potrebu presadenia týchto cieľov sa v rámci tohto konania obetovali niektoré záruky neoddeliteľné od pojmu právny štát¹⁹. Prvá z týchto záruk je obsiahnutá v zásade, že nikto nemôže byť zbavený svojich práv a záujmov bez možnosti byť vypočutý.

49. Stručne povedané, stretávame sa tu s opatreniami prijatými v rámci konania, o ktorom dotknuté osoby a subjekty neboli informované, takže dotknuté osoby a subjekty sa na ňom nemohli zúčastniť, a obsah týchto opatrení bezprostredne ovplyvňuje ich práva a oprávnené záujmy.

50. Túto poslednú úvahu treba dôrazne uplatniť v prípade práva na súdnu ochranu. Vzhľadom na túto skutočnosť je zrejmé, že dotknuté osoby v každom prípade musia mať základné právo na účinnú súdnu ochranu dotknutých práv a slobôd – základné právo stanovené v článku 47 Charty sa priznáva „všetkým osobám“ v prípade možného porušenia zo strany orgánov verejnej moci Únie.

51. Preto chápem, že tzv. výnimočnosť postupu na prijatie týchto opatrení, pokiaľ to nie je nevyhnutné, nemožno vzťahovať na porušovanie práva na obranu proti sankčným opatreniam po tom, ako boli prijaté a uplatnené. Stručne povedané, hoci výnimočnosť postupu prijatia sankčného opatrenia možno odôvodniť, nikdy nemožno vylúčiť právo na obranu proti takému opatreniu.

52. Inými slovami, záruky právneho štátu zaisťujú všetkým osobám v rámci Únie súdne preskúmanie rozhodnutí orgánov verejnej moci, ktoré môžu mať vplyv na ich práva, slobody a záujmy. Treba dodať, že túto záruku na obranu spravidla predchádzajú iné podobné záruky v rámci samotného sankčného konania alebo konania obmedzujúceho práva. V prípade rozsiahlej či dokonca úplnej straty týchto záruk preto nadobúda záruka súdnej ochrany osobitnú relevantnosť.

53. Inak povedané, hoci závažné dôvody verejného poriadku a národnej bezpečnosti môžu odôvodniť výnimku zo spoločných záruk stanovených právnym poriadkom počas vypracúvania právnych aktov a obmedzujúcich ustanovení, je však možné len pod podmienkou, že ako takpovediac nevyhnutná kompenzácia tohto obmedzenia sa umožní konečné súdne preskúmanie týchto aktov a ustanovení v čase ich vykonávania.²⁰

54. Ako uvidíme ďalej, musíme byť teda obzvlášť nároční, keď – tak ako v tomto prípade – vychádzame z predpokladu, že právny štát sa v niektorých ohľadoch prejaví len v okamihu preskúmania opatrenia vydaného v dôsledku konania, ktoré je, pokiaľ ide o individuálne záruky, ako je potrebné pripomenúť, za normálnych podmienok zjavne nedostatočné.

55. Ako mal Súdny dvor možnosť pripomenúť, „zásada účinnej súdnej ochrany znamená, že orgán Únie, ktorý prijíma rozhodnutie spôsobujúce reštriktívne opatrenia vo vzťahu k určitej osobe alebo subjektu, oznámi dôvody, z ktorých tento akt vychádza, čo najširšie buď v okamihu jeho prijatia, alebo prinajmenšom tak rýchlo, ako je to len možné po jeho prijatí, aby sa týmto osobám alebo subjektom umožnil výkon svojho práva podať opravný prostriedok“²¹.

56. Ustanovenia dotknuté vo veci samej zohľadňujú tento predpoklad. V článku 7 ods. 3 rozhodnutia 2010/656 v konečnom znení sa uvádza, že „Rada oznámi svoje rozhodnutie dotknutej osobe alebo subjektu, vrátane dôvodov zaradenia do zoznamu, a to buď priamo, ak je ich adresa známa, alebo prostredníctvom uverejnenia oznámenia a poskytne tak dotknutej osobe alebo subjektu možnosť

19 — Odkaz – hoci aj stručný – na literatúru o právnom štáte by bol zbytočný, ale za veľmi zrozumiteľné a primerané považujem dôvody Thomasa Binghamu v publikácii *The rule of Law*. The sixth Sir David Williams Lecture. Centre for Public Law, 16. novembra 2006.

20 — V tomto zmysle sa v nedávnom rozsudku z 15. novembra 2012, Rada/Bamba (C-417/11 P), zdôrazňuje, že vzhľadom na to, že dotknutá osoba nemá právo na vypočutie pred prijatím prvotného rozhodnutia o zmrazení finančných prostriedkov, je dodržanie povinnosti odôvodnenia tým dôležitejšie, pretože táto povinnosť predstavuje jedinú záruku, ktorá dotknutej osobe umožňuje aspoň po prijatí tohto rozhodnutia účinne uplatniť prostriedky nápravy, ktoré má k dispozícii, aby napadla zákonnosť uvedeného rozhodnutia (bod 51).

21 — Rozsudok Bank Melli Iran, už citovaný v bode 47, s citáciou rozsudku z 3. septembra 2008, Kadi a Al Barakaat International Foundation/Rada a Komisia, už citovaného, bod 336.

predložiť pripomienky“. Podobne v článku 11a ods. 3 nariadenia č. 560/2005 v konečnom znení sa uvádza, že „Rada dotknutej fyzickej alebo právnickej osobe, subjektu alebo orgánu, na ktoré sa vzťahujú odseky 1 a 2, oznámi svoje rozhodnutie vrátane dôvodov zaradenia do zoznamu, a to buď priamo, v prípade, že je ich adresa známa, alebo prostredníctvom uverejnenia oznámenia, a poskytne tak dotknutej fyzickej alebo právnickej osobe, subjektu alebo orgánu možnosť predložiť pripomienky“.

57. V priamej súvislosti s právom na súdne preskúmanie týchto opatrení môže byť „priame“ oznámenie v zmysle uvedených ustanovení v zásade len výsledkom osobného alebo individuálneho oznámenia. Je to tak, pretože účelom oznámenia je umožniť dotknutej osobe brániť sa voči opatreniam prijatým voči nej. Ide teda o oznámenie v prospech ochrany práv a slobôd dotknutých takýmito opatreniami.²² Pokiaľ je to možné, musí preto ísť o skutočné a účinné oznámenie, čo v zásade vylučuje len úradné uverejnenie.

58. V tomto zmysle sa Súdny dvor vyjadril vo veci Bank Melli Iran, kde dospel k záveru, že ak právny predpis uplatniteľný v tejto veci nestanovuje, „akou formou“ Rada „oznámi“ dôvod opatrenia prijatého voči subjektu, povinnosť, ktorú v tejto súvislosti stanovila Rada, sa musí splniť „individuálnym oznámením“.²³

59. Okrem toho je v tejto súvislosti relatívne vedľajšie, že tieto sporné opatrenia sa prijali na základe aktov, ktoré majú, tak ako rozhodnutia, povahu nariadení, a preto – ako pripomenul Súdny dvor vo veci Bank Melli Iran²⁴ – nadobúdajú plnú právnu účinnosť uverejnením v úradnom vestníku. Predovšetkým je však dôležité, bez ohľadu na formálnu povahu aktov, ktoré zahŕňajú sporné opatrenia, či tieto akty svojím obsahom priamo zasahujú oblasť práv a slobôd osôb, ktorých sa priamo a osobne týkajú. Požiadavky logiky práva v súvislosti s účinnou súdnou ochranou teda musia prevažovať nad akoukoľvek formalitou.²⁵

60. Na základe toho som dospel k prvému záveru, že opatrenia, ktoré prijala Rada voči odvolateľom, sa mali z dôvodu svojho obsahu oznámiť priamo v podobe osobného oznámenia.

C – Možnosť alternatívneho spôsobu oznámenia

61. V prejednávanej veci je však bez ohľadu na predchádzajúci záver zrejmé, že dotknutým osobám neboli obmedzujúce opatrenia, ktoré prijala Rada, oznámené osobne.

62. Je potrebné vziať do úvahy skutočnosť, že podľa článku 7 ods. 3 rozhodnutia 2010/656 a článku 11a ods. 3 nariadenia č. 560/2005, ako sme mali možnosť vidieť, v prípade, že nie je možné priame oznámenie z dôvodu, že „bydlisko“ alebo „adresa“ dotknutej osoby nie sú známe, sa musí pristúpiť k uverejneniu oznámenia, aby mala dotknutá osoba alebo dotknutý subjekt „možnosť predložiť pripomienky“²⁶, a tak sa „poskytne... dotknutej fyzickej alebo právnickej osobe, subjektu alebo orgánu možnosť predložiť pripomienky“²⁷.

22 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 9. januára 1997, Komisia/Socurte a i. (C-143/95, Zb. s. I-1, bod 31), v ktorom sa potvrdzuje, že „oznámenie aktov Spoločenstva... si vyžaduje, aby sa podrobne oznámil obsah a dôvod oznamovaného aktu. V prípade neoznámenia tretia strana nemôže presne poznať obsah ani odôvodnenie sporného aktu, čo by jej umožnilo účinne sa proti takémuto rozhodnutiu odvolať“.

23 — Rozsudok Bank Melli Iran, bod 52. Sporným ustanovením bol článok 15 ods. 3 nariadenia Rady (ES) č. 423/2007 z 19. apríla 2007 o reštriktívnych opatreniach voči Iránu (Ú. v. EÚ L 103, s. 1).

24 — Bod 45.

25 — Súhlasím s úvahami generálneho advokáta Mengozziho, ktoré vyslovil v návrhoch prednesených vo veci Bank Melli Iran, kde v bode 39 poukazuje na „zásadne zmiešanú povahu aktov, ktorými sa prijímajú reštriktívne opatrenia, o aké ide v prejednávanej veci“. V podstate ide o akty, ktoré majú všeobecnú pôsobnosť (v tom zmysle, že ich príjemcami sú všetky osoby, ktoré sú povinné uplatňovať dohodnuté sankčné opatrenia) a zároveň aj konkrétnu pôsobnosť (pokiaľ sú výslovne namierené voči osobám, na ktoré sa tieto opatrenia vzťahujú).

26 — Článok 7 ods. 3 rozhodnutia 2010/656.

27 — Článok 11a ods. 3 nariadenia č. 560/2005.

63. Je potrebné už na úvod spomenúť, že takéto alternatívne oznámenie za vyššie uvedených okolností nie je len samo osebe v súlade s právom na účinnú súdnu ochranu, ale je aj nevyhnutné, hoci, ako uvediem nižšie, nie je vždy dostatočné. Bez ohľadu na ostatné úvahy ide totiž o informovanie dotknutej osoby alternatívnymi prostriedkami o tom, že Únia z dôvodov, o ktorých musí byť dotknutá osoba takisto informovaná, prijala opatrenia zasahujúce jej práva. Oznámenie, ktorého účelom je umožniť vykonávanie práva na obranu, sa bez ohľadu na formu musí v každom prípade uskutočniť bez toho, aby sa orgán verejnej moci uspokojil s tým, že sa neúspešne pokúsil o inú formu oznámenia, ktorá bola v zásade stanovená. Ak je osobné oznámenie neúspešné, stanoví sa iná forma, ktorá ho umožní účinne vykonať.

64. „Možnosť predložiť pripomienky“ stanovená v článku 7 ods. 3 rozhodnutia 2010/656 a v článku 11a ods. 3 nariadenia č. 560/2005 sama osebe ešte neumožňuje napadnutie týchto opatrení na súde, ale na účely práva na účinnú súdnu ochranu je dôležité len to, že informácie poskytnuté na základe „predloženia pripomienok“ pred orgánom, ktorý toto opatrenie vydal, môžu slúžiť aj na jeho napadnutie Všeobecným súdom.

65. V tomto bode sa treba pristaviť pri najzákladnejšej úvahe. Opatrenia, o ktoré ide, boli prijaté z veľmi osobitných dôvodov, pričom dotknutými príjemcami sú osoby a subjekty, ktoré sa nachádzajú takisto prinajmenšom vo veľmi osobitnej situácii. Ide o opatrenia, ktoré boli prijaté v rámci medzinárodnej operácie pod záštitou OSN s cieľom zaistiť medzinárodný mier a stabilitu v regióne afrického kontinentu. V kontexte občianskej vojny, resp. maximálnej neistoty a zmätku v tejto oblasti, kde nie je účinne zabezpečená riadne stanovená verejná moc, je zjavné, že sa nemožno spoliehať na riadne fungovanie zvyčajných komunikačných kanálov a spôsobov, ktoré sú bežné v rámci riadneho a mierového spolunažívania. Na druhej strane adresátmi týchto opatrení sú osoby a subjekty, ktorým sa pripisuje podiel na okolnostiach, ktoré viedli k nestabilite, voči ktorej sa bojuje.

66. V situáciách, akou je situácia vo veci samej, treba uznať, že osobné oznámenie s veľkou pravdepodobnosťou nie je možné a že v dôsledku toho a v súlade s tým, čo bolo uvedené vyššie, je potrebné využiť iné spôsoby oznamovania. V tejto súvislosti sa v článku 11a ods. 3 nariadenia č. 560/2005 ako alternatívny spôsob oznámenia uvádza „uverejnenie oznámenia“. Rada usúdila, že takéto uverejnenie by sa malo vykonať v *Úradnom vestníku Európskej únie*, čo aj uskutočnila v dňoch uvedených v bode 19 týchto návrhov. Netreba sa zaoberať otázkou, či sa využil iný druh oznámenia, napríklad v miestnych médiách. V každom prípade, keďže nejde o aspekt, ktorý je potrebné objasniť, problém je relatívne nevýznamný, ako preukážem ďalej, keďže hlavným kritériom bude za podobných okolností okamih, keď sa dotknuté osoby dozvedeli o sporných opatreniach²⁸.

67. Únia je povinná snažiť sa o takéto informovanie adresátov čo najviac, pretože dotknuté osoby môžu na opatrenia účinne reagovať až od okamihu, keď sa o nich dozvedia,²⁹ a od tohto momentu začína plynúť lehota, ktorú majú k dispozícii na podanie príslušného opravného prostriedku proti sporným opatreniam. Okrem toho je Únia povinná aktívne sa usilovať o dosiahnutie tohto cieľa, pretože na tomto úsilí možno zakladať domnienku, že dotknutá osoba sa dozvedela o opatreniach, v dôsledku čoho začína plynúť uvedená lehota.

28 — Pokiaľ ide o opatrenia na zmrazenie finančných prostriedkov, tento okamih zodpovedá momentu, keď sa dotknutá osoba neúspešne snaží vykonať určitú bankovú operáciu. V tomto ohľade môžu byť informácie poskytnuté bankovými inštitúciami veľmi užitočné na overenie vyhlásení o vedomosti dotknutých osôb. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/60/ES z 26. októbra 2005 o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu (Ú. v. EÚ L 309, s. 15) je dobrým príkladom miery požadovaného zapojenia bankových inštitúcií v rámci vykonávania opatrení Únie o pohyboch bankových vkladov. V tejto súvislosti sa v odôvodnení 4 pripomína, že už smernica Rady 91/308/EHS z 10. júna 1991 o predchádzaní zneužívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí (Ú. v. ES L 166, s. 77) „požadovala od členských štátov, aby zakázali pranie špinavých peňazí a zaviazali finančný sektor, čiže úverové inštitúcie a celý rad iných finančných inštitúcií, aby identifikovali svojich klientov, viedli potrebné záznamy, vytvárali interné postupy na školenie zamestnancov a ochranu proti praniu špinavých peňazí a hlásili akékoľvek náznaky prania špinavých peňazí príslušným orgánom“.

29 — Rozsudok Komisia/Socurte a i., už citovaný, bod 31.

68. V krátkosti, čím obozretnejšie sú orgány verejnej moci v snahe informovať dotknutú osobu o opatreniach, ktoré boli voči nej prijaté, tým menej je vyvrátiteľná domnienka, že táto osoba sa o opatrení dozvedela, a teda aj tým zložitejšie je pre dotknutú osobu vyvrátiť takúto domnienku preukázaním, že aj napriek tejto obozretnosti nemala možnosť dozvedieť sa o opatreniach, ktoré jej spôsobujú ujmu.

69. Preto skutočnosť, že Rada pri svojom úsilí vykonať účinné oznámenie uverejnila v rámci každej z vecí oznámenie v úradnom vestníku, poukazuje v tejto súvislosti na silnejšiu domnienku, že dotknuté osoby sa o opatreniach dozvedeli, ktorá je zaiste pevnejšia než bežná domnienka vyplývajúca z predchádzajúceho úradného uverejnenia samotných sankčných opatrení.

70. V konečnom dôsledku čelíme otázke o miere konzistentnosti faktickej domnienky (vedomosť o sankčných opatreniach), od ktorej závisí odpoveď na otázku, ktorá vznikla v tejto veci, konkrétne určenie okamihu, odkedy mohli byť sporné opatrenia napadnuté a dokedy boli napadnuteľné.

D – Lehota na podanie žaloby. Dies a quo

71. V článku 263 šiestom odseku ZFEÚ sa uvádza, že „súdne konanie uvedené v tomto článku sa začne do dvoch mesiacov od zverejnenia daného opatrenia, alebo jeho oznámenia žalobcovi, alebo ak toto chýba, odo dňa, keď sa o ňom žalobca dozvedel“.

72. Posledná časť vety je rozhodujúca pre zmysel tohto ustanovenia v systéme právnych prostriedkov Únie, pokiaľ dotknuté osoby napádajú akty, ktoré sa ich priamo a osobne týkajú. Keďže je zjavné, že ide o „spoločenstvo práva“, na ktorom je založená Únia³⁰, musí tento systém zodpovedať požiadavkám prístupu k súdom ako neoddeliteľnej súčasť práva na účinnú súdnu ochranu, ktorá je v súčasnosti zaručená článkom 47 Charty.

73. Ako som už uviedol, opatrenia, o aké ide vo veci samej, sú ustanoveniami, ktoré v zásade musia byť predmetom „oznámenia žalobcovi“. Môže byť v rozpore s touto zásadou, že tieto opatrenia boli uverejnené, a preto práve ich dátum uverejnenia má vplyv na určenie lehoty na ich napadnutie? Skutočnosť, že možno takto uvažovať a že išlo o možnosť, ktorú Všeobecný súd zohľadnil, v každom prípade dokazuje, že máme pred sebou otázku, o ktorej treba prinajmenšom diskutovať. Práve táto skutočnosť podľa môjho názoru preukazuje, že Všeobecný súd tieto žaloby nemal zamietnuť takýmto spôsobom.

74. V zásade nie je potrebné diskutovať o tom, že procesné lehoty musia podliehať reštriktívnemu výkladu v prospech zásady právnej istoty. Táto zásadná požiadavka však na základe samotnej Zmluvy nevedie k extrému, že pripustením relevantnosti, v tomto prípade skutočnej vedomosti, sa zároveň pripúšťa, že stanovenie lehoty podmieňujú veľmi konkrétne okolnosti každého prípadu.

75. Z toho vyplýva aj citlivosť procesného režimu Všeobecného súdu voči ťažkostiam, ktoré z hľadiska vykonávania práva na prístup k súdom môže predstavovať vzdialenosť, ktorá žalovaného oddeľuje od sídla Súdneho dvora. Hoci sa v Rokovacom poriadku Všeobecného súdu v článku 102 ods. 2 stanovuje predĺženie procesnej lehoty „z dôvodu vzdialenosti“, bolo to pôvodne zapríčinené výlučne cieľom zaručiť prístup k súdom za rovnakých podmienok bez toho, aby sa vzdialenosť, ktorá bola v minulosti relevantnejšia, mohla vykladať ako okolnosť, od ktorej vo väčšej či v menšej miere záviselo účinné využitie celej stanovenej lehoty.

30 — Ak použijeme paradigmatické vyjadrenie z rozsudku z 23. apríla 1986, Les Verts/Parlament (294/83, Zb. 1339), bod 23, ktoré Súdny dvor nedávno opäť použil v rozsudku z 26. júna 2012, Poľsko/Komisia (C-335/09 P), bod 48.

76. Hoci možno tvrdiť, že takéto predĺženie lehoty z dôvodu vzdialenosti je v súčasnosti menej odôvodnené ako v minulosti vzhľadom na pokrok v oblasti komunikačných prostriedkov, predsa len musíme pripustiť, že v prípade, o aký ide vo veci samej, nadobúda pojem „vzdialenosť“ opätovne význam ako fyzická realita, z ktorej vyplýva určitý stupeň problémov pre komunikáciu medzi realitami oddelenými v priestore. V tomto prípade ide o vzdialenosť, ktorú, obrazne povedané, technológia nemôže prekonať a v prípade ktorej také ustanovenia, akými je článok 102 ods. 2 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu, nadobúdajú plný význam.

77. Hoci vedomosť o danom akte možno predpokladať v prípade, že sa dotknutá osoba nachádza na území jedného z členských štátov, tento predpoklad sa stáva oveľa problematickejší, keď sa dotknutá osoba nachádza v značnej vzdialenosti od hraníc Únie. Práve tento predpoklad ide ruka v ruku s domnienkou vedomosti o uverejnení aktu v *Úradnom vestníku Európskej únie*. Túto domnienku vedomosti nemožno predpokladať mimo pôsobnosti práva Únie, ktorá sa, mimochodom, nikdy neplánovala vyjadrovať *urbi et orbi*.

78. Európsky súd pre ľudské práva však zdôrazňuje význam okamihu, v ktorom mala dotknutá osoba skutočnú vedomosť o obsahu aktu, ktorý jej spôsobuje ujmu, s cieľom stanoviť začiatok plynutia procesných lehôt.³¹

79. Konečnou otázkou je, či sa žalobcom (terajším odvolateľom) vo veci samej poskytnú všetky možnosti stanovené v rokovacom poriadku, aby bolo možné tvrdiť, že vzhľadom na vyššiu moc sa mohli o týchto opatreniach skutočne dozvedieť až po ich uverejnení s prípadnými možnými dôsledkami na včasnosť podania žalôb.³²

E – Prejednanie žalôb Všeobecným súdom. Nesprávne uplatnenie článku 111 jeho rokovacieho poriadku

80. V prejednávaných prípadoch Všeobecný súd odmietol žaloby podané žalobcami (terajšími odvolateľmi) ako neprípustné na základe článku 111 svojho rokovacieho poriadku, a to len na základe návrhov na začatie konania a striktného uplatnenia dvojmesačnej lehoty stanovenej v článku 263 ZFEÚ. Všeobecný súd sa uspokojil s konštatovaním, že oznámenia o sankčných opatreniach boli uverejnené, aby na základe uplatnenia článku 102 ods. 2 rokovacieho poriadku dospel k záveru, že lehota v dĺžke dvoch mesiacov začala plynúť štrnástym dňom po tomto uverejnení.

81. Musím súhlasiť so Všeobecným súdom (bod 17 napadnutých uznesení), že odvolatelia sa vôbec nezmienili o možnom prípade vyššej moci alebo o náhode podľa bývalého článku 45 Štatútu Súdneho dvora.

82. Odvolatelia však v tejto súvislosti poukázali na to, že sankčné opatrenia im neboli oznámené osobne, čo dokazuje opis skutkovej podstaty (body 18 a 36 žalôb), z ktorého jasne vyplýva, že kontext, v ktorom boli tieto opatrenia oficiálne uverejnené, bola nestabilná situácia na území, na ktorom sa nachádzali. Už som poukázal na to, že Rada v bode 4 svojej odpovede zo 14. júna 2012 na otázku, ktorú jej položil Súdny dvor, charakterizovala situáciu na Pobreží Slonoviny v marci a apríli 2011 ako chaotickú.

31 — Pozri napríklad rozsudok ESLP z 25. marca 1999, Papachelas v. Grécko (žaloba č. 31423/96), bod 30.

32 — Bez toho, aby som sa dotkol otázky, ktorou by sa mal prípadne zaoberať Všeobecný súd, sa okrem toho nezdá, že by existovali veľké problémy, prinajmenšom v čase dokazovania okamihu, od ktorého sa žalobcovia dozvedeli o predmetných opatreniach. Samotná povaha opatrenia na zmrazenie aktív vedie k tomu, že bude účinné, resp. získa potenciál v čase, keď s nimi budú chcieť nakladať. V tejto súvislosti môžu určitý druh informácií poskytnúť finančné subjekty, ako vyplýva z poznámky 28. Podobne možno uvažovať o zákaze vstupu na územie Únie, ktorého vykonávanie prináleží členským štátom.

83. V podstate chápem, že Súdnemu dvoru v rámci odvolania v zásade neprináleží podrobne preskúmať tieto skutočnosti. Je však v jeho kompetencii určiť, či Všeobecný súd po zamietnutí žaloby *ex officio* len na základe písomného žalobného návrhu dostatočným spôsobom zabezpečil právo na účinnú súdnu ochranu za mimoriadnych okolností tohto prípadu.

84. V tomto zmysle môžem už na tomto mieste vyvodiť záver, že to tak nebolo. Konkrétne sa domnievam, že Všeobecný súd mal dotknutým subjektom poskytnúť možnosť vysvetliť dôvody, ktoré podľa nich mohli odôvodniť uplatnenie plynutia lehôt v zmysle článku 263 ZFEÚ - a to od okamihu, keď sa žalobcovia o opatreniach dozvedeli, namiesto od okamihu ich uverejnenia v úradnom vestníku. Ako budeme mať možnosť vidieť, mal na to procesné prostriedky.

85. Vzhľadom na závažnosť dôsledkov pre dotknuté osoby, ktoré nevyhnutne viedli k zamietnutiu žalôb Všeobecným súdom *ex officio*, sa domnievam, že vzhľadom na mimoriadne okolnosti prípadu sa mal uplatňovať reštriktívnejší výklad Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu tak, aby v konečnom dôsledku zodpovedal požiadavkám práva na účinnú súdnu ochranu, ktorú zaručuje článok 47 Charty.

86. Ako už bolo uvedené vyššie, ale znovu to zdôrazňujem, Všeobecný súd sa rozhodol uplatniť článok 111 svojho rokovacieho poriadku, ktorý mu umožňuje uznesením odmietnuť žaloby ako „zjavne“ neprípustné. Za takýchto okolností možno vo veci samej na základe uvedeného pochybovať o tom, či bol dôvod neprípustnosti žalôb v tomto prípade „zjavný“.

87. Zastávam totiž názor, že Všeobecný súd by mal vzhľadom na okolnosti daného prípadu využiť možnosť uplatnenia článku 113 rokovacieho poriadku, ktorý Všeobecnému súdu umožňuje kedykoľvek rozhodnúť o prekážke konania z dôvodu verejného záujmu „po vypočutí účastníkov konania“. Takéto vypočutie by umožnilo, aby toto zamietnutie z dôvodu neprípustnosti nasledovalo po riadnom konaní so zodpovedajúcimi zárukami.

88. Podľa môjho názoru sa článok 111 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu vzťahuje na žaloby, ktorých „zjavná“ neprípustnosť je nepochybná a nesporná, a preto ju možno posúdiť bez začatia kontradiktórneho konania a bez toho, aby sa dotknuté strany museli vyjadriť.

89. Naproti tomu článok 113 rokovacieho poriadku je založený na predpoklade, že neprípustnosť nie je zjavná, ale prichádza len do úvahy alebo o nej možno diskutovať, čo je dôvod otvorenia tejto otázky. Skutočnosť, že toto ustanovenie zakotvuje možnosť rozhodnúť o neprípustnosti „kedykoľvek“, vedie k domnienke, že jeho cieľom je umožniť konštatovanie neprípustnosti žaloby už po jej počiatočnom pripustení v čase, keď môže byť konanie čoskoro ukončené rozhodnutím vo veci samej. Podľa môjho názoru je dôležité len to, že pojem „kedykoľvek“ zahŕňa aj začiatok konania. Predovšetkým myšlienka možného konštatovania neprípustnosti v čase, keď už konanie výrazne pokročilo, poukazuje na to, že toto ustanovenie je určené pre prípady, v ktorých takáto neprípustnosť nie je vôbec „zjavná“.

90. Postup Všeobecného súdu viedol k tomu, že odvolateľom sa odoprelo ich právo na prístup k súdu bez toho, aby mali možnosť využiť všetky procesné možnosti, ktoré mali k dispozícii, aby bolo možné s maximálnou istotou určiť, či sa žalobcovia obrátili na súd včas alebo oneskorene vzhľadom na okamih, keď sa dozvedeli o príslušných opatreniach.

91. Podľa môjho názoru tento jediný dôvod sám osebe postačuje na vyhovie predloženým odvolaniam. Nie však z dôvodu, že Všeobecný súd nepovolil napadnúť sporné akty, ale v dôsledku toho, že sa vo veci samej neurobilo všetko pre to, aby sa žalobcom umožnila maximálna možná obrana včasného podania ich žalôb. Vyjadrené čisto procesnými pojmami, Všeobecný súd pri rozhodnutí o neprípustnosti uplatnil článok 111 rokovacieho poriadku, hoci v zmysle článku 47 Charty mal vec prejednať podľa článku 113 rokovacieho poriadku.

92. V tejto súvislosti musím poukázať na to, že argument právnej istoty, ktorý Všeobecný súd uviedol v bode 16 napadnutých uznesení, nepovažujem za presvedčivý. Je zrejmé, že cieľom preklúzie procesných lehôt je v konečnom dôsledku zabezpečiť právnu istotu a vyhnúť sa možnosti kedykoľvek spochybniť platnosť aktov a ustanovení vyvolávajúcich právne účinky a tým vyvolať očakávania tretích strán, ba dokonca odvodenie práv tretích osôb. V prípade opatrení, o aké ide vo veci samej, sa zásada právnej istoty musí zväziť spolu s ostatnými záujmami a ústavnými právami.

93. Navyše musím trvať na tom, že v prípade, keď sú dotknuté osoby nepriaznivo ovplyvnené opatreniami prijatými v konaní, na ktorom sa nemohli zúčastniť, treba „maximalizovať“ príležitosti, ktoré poskytuje rokovací poriadok, s cieľom podrobiť opatrenia súdnemu preskúmaniu. V takýchto prípadoch musí byť maximálne vyčerpanie procesných možností, ktoré umožňujú účinné vykonávanie práva na prístup k takýmto prostriedkom nápravy, povinné z hľadiska ochrany základných práv, ako aj z hľadiska legitímneho výkonu právomocí Únie.

F – O výkone procesného zastúpenia odvolateľov v tomto konaní a jeho možný vplyv na riešenie predmetného prípadu

94. Napokon treba venovať pozornosť niektorým okolnostiam, ktoré nastali počas prejednávania tohto prípadu pred Súdnym dvorom. Niet pochyb o tom, že väčšia obozretnosť odvolateľov mohla viesť k tomu, že by už vo svojich žalobách uviedli argumenty, ktoré podľa nich mohli odôvodniť včasnosť ich podania. Takisto je pravda, že nielen maximálna obozretnosť, ale už aj minimálna obozretnosť pri chránení záujmov účastníkov konania mala viesť splnomocnených zástupcov žalobcov (terajších odvolateľov) k tomu, aby sa dostavili na nariadené ústne pojednávanie, ktoré stanovil Súdny dvor v tomto konaní a ktoré sa ich vinou nemohlo uskutočniť. Na tomto pojednávaní bolo možné pred Súdnym dvorom objasniť okolnosti a dôvody, ktoré sa nemohli uviesť pred Všeobecným súdom.

95. Uvedené skutočnosti sú pravdivé. Musím však poukázať na osobitosť opatrení, ktoré prijala Rada voči odvolateľom (opatrenia obmedzujúce ich práva a slobody), na konanie zamerané na vypracovanie takýchto opatrení (bez vypočutia a bez možnosti obhajoby), na skutočnosť, že prípad prejednávaný na Všeobecnom súde je jediný spôsob obhajoby, ktorý mali dotknuté osoby k dispozícii (s výnimkou systému spoločných záruk, ktorý je typický pre právny štát), na nemožnosť osobného oznámenia týchto opatrení osobám, ktoré sa navyše nachádzali mimo územia Únie a v situácii, ktorú Rada opísala ako „chaotickú“. Všetky tieto okolnosti poukazujú na to, že nejde o zanedbateľné aspekty týkajúce sa práv a záruk zabezpečených Úniou, ktoré spoločne viedli k veľmi nepríjemnej a kritickej situácii z hľadiska požiadaviek zásady právneho štátu.

96. Napokon, hoci sa nepredvídateľnosť obhajoby dotknutých subjektov pri podaní žaloby na Všeobecnom súde na jednej strane a ich neospravedlnená neprítomnosť na pojednávaní na Súdnom dvore na strane druhej mali vykladať ako úplná strata možnosti odvolateľov brániť sa proti opatreniam stanoveným Radou, osobitným okolnostiam opísaným v predchádzajúcej časti bolo možné predísť.

97. Ako som už uviedol, žalobcovia (terajší odvolatelia) totiž vo svojej žalobe neuviedli dostatočné dôkazy o osobitosti svojej situácie v predmetnom prípade, aby Všeobecný súd upozornili na to, že opatrenia, ktoré mali v úmysle napadnúť, im v čase ich úradného uverejnenia nemohli byť známe, a teda ich v tomto čase v podstate nemohli napadnúť. Vzhľadom na povahu tejto veci mal Všeobecný súd preukázať nielen väčšiu či menšiu flexibilitu výkladu procesných lehôt, ale aj väčšiu mieru uvedomenia si ústavných zásad, a to najmä zásady práva na obranu, a poskytnúť tak dotknutým osobám možnosť odôvodniť potrebu, aby lehoty stanovená v článku 263 ZFEÚ začala plynúť od dátumu, ktorý sa nemusí nevyhnutne zhodovať s dátumom uverejnenia dotknutých opatrení v úradnom vestníku. Na tento účel by stačilo, keby zväzil svoje rozhodnutie o neprípustnosti žaloby na základe článku 113 svojho rokovacieho poriadku.

98. Pokiaľ ide o spomenutú neprítomnosť na pojednávaní, hoci predstavuje neospravedlniteľné správanie procesných zástupcov odvolateľov, treba ju považovať za ospravedlnenú v rozsahu, v akom môžu byť vážne ohrozené ich práva. Odvolatelia, na ktorých sa vzťahujú opatrenia, ktoré ohrozujú ich slobodu vstupu na územie Únie a zmrazenie ich finančných prostriedkov v členských štátoch, by nemali trpieť v dôsledku takehoto procesného správania svojich zástupcov, ktorých služby zrejme musia využívať za rovnakých podmienok ako občania, ktorého situácia nie je taká osobitá ako situácia dotknutých osôb.³³ V záujme zaistenia skutočne účinnej súdnej ochrany chápem, že osoba, ktorá sa nachádza v podobnej situácii ako odvolatelia, si zaslúži maximálne využitie možností na obranu, ktoré poskytuje Únia; ako sme videli, tieto možnosti sú v takýchto prípadoch veľmi obmedzené.

99. Na tomto mieste treba jasne vymedziť, za akých podmienok je potrebné vyhovieť návrhom odvolateľov v ich odvolaniach.

100. Podľa môjho názoru treba vyhovieť druhému odvolaciemu dôvodu, založenému na striktnom uplatňovaní článku 263 ZFEÚ, pretože aj keď sa odvolatelia nevyjadrili k jeho dôsledkom, hoci sa mali, výslovne spomenuli skutočnosť, že tieto obmedzujúce opatrenia im neboli osobne oznámené. To malo stačiť na to, aby Všeobecný súd usúdil, že ich odvolania neboli „zjavne“ neprípustné, a v dôsledku toho sa nemal uplatniť článok 111 rokovacieho poriadku, pričom pochybnosti v súvislosti s prípustnosťou žalôb sa mali odstrániť na základe článku 113 rokovacieho poriadku po vypočutí dotknutých strán.

101. Tým, že sa druhému odvolaciemu dôvodu vyhovie, logicky sa netreba zaoberať prvým odvolacím dôvodom, keďže vhodným procesným štádiom, v ktorom Všeobecný súd rozhoduje o prípadnej existencii prípadu vyššej moci, je práve štádium, keď po vypočutí účastníkov konania rozhoduje o prípustnosti žalôb.

VI – O konečnom rozhodnutí veci Súdny dvorom

102. V súlade s článkom 61 Štatútu Súdneho dvora, „ak je odvolanie dôvodné, Súdny dvor zruší rozhodnutie Všeobecného súdu“, pričom „v danej veci môže vydať konečný rozsudok sám, ak to stav konania dovoľuje, alebo môže vec vrátiť na rozhodnutie Všeobecného súdu“.

103. Podľa môjho názoru nejde o prípad, v ktorom by Súdny dvor mohol vydať konečný rozsudok sám. Treba mať na pamäti, že v prejednávanej veci ide len o neprípustnosť žalôb podaných proti sporným opatreniam; v žiadnom prípade však nejde o opatrenia ani o akty, v súvislosti s ktorými boli prijaté.

104. Podľa môjho názoru je Súdny dvor len povinný zrušiť uznesenia o neprípustnosti a vrátiť vec Všeobecnému súdu na nové konanie s tým, aby Všeobecný súd vydal konečné rozhodnutie o prípustnosti alebo neprípustnosti žalôb po tom, ako žalobcom a ostatným účastníkom konania podľa článku 113 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu ponúkne možnosť vyjadriť sa k možnému oneskorenému podaniu ich žalôb.

105. V tomto kontexte by mal Všeobecný súd vzhľadom na predložené tvrdenia zvážiť všetky okolnosti prípadu, a najmä osobitne preskúmať povahu sporných opatrení, postup ich prijatia, možnosť prípadnej obrany, spôsob, akým sa o nich dotknuté osoby mohli dozvedieť, a okamih, keď sa tak mohli stať, a najmä krátky čas, ktorý uplynul medzi uplynutím lehoty stanovenej v článku 263 ZFEÚ a podaním žalôb (v závislosti od jednotlivých prípadov tri mesiace alebo šesť dní).

33 — V istom zmysle sa nazdávam, že možno odkázať na doktrínu Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcu sa práva dotknutej osoby na neohrozenie jej obhajoby v trestnom konaní z dôvodu nedbanlivého správania jej advokáta prideleného súdom. Pozri najmä rozsudok z 19. decembra 1989, Kamasinski v. Rakúsko (žaloba č. 9783/82).

106. Skutočnosť, že odvolateľka A. D. Boni Claverie bola vylúčená zo zoznamu v prílohe II rozhodnutia 2010/656, určite nevyhnutne neznamená, že sa prejednávacia vec stala bezpredmetná, keďže rozsudok, ktorým by sa prípadne vyhovel žalobe, by mohol predstavovať vhodný prostriedok na žiadosť o odškodnenie a náhradu spôsobenej ujmy.

VII – O trovách

107. V súlade s článkom 184 ods. 2 rokovacieho poriadku navrhujem, aby Súdny dvor rozhodol, že o trovách konania sa rozhodne neskôr.

VIII – Návrh

108. Vzhľadom na uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor vyhovel druhému odvolaciemu dôvodu a v dôsledku toho:

1. zrušil uznesenia Všeobecného súdu z 13. júla 2011, ktorými sa žaloby zaregistrované pod číslami T-348/11 až T-352/11 vyhlásili za neprípustné;
2. vrátil obe veci Všeobecnému súdu na nové konanie s cieľom rozhodnúť o prípustnosti žalôb po vypočutí účastníkov konania podľa článku 113 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu;
3. nariadil, že o trovách konania sa rozhodne neskôr.